

Фролова Ірина Олександрівна,
*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти,
спеціальність 072 «Фінанси, банківська
справа, страхування та фондовий ринок»;*
науковий керівник:
Богріновцева Людмила Миколаївна,
*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

АНАЛІЗ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КОШТІВ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ

Соціальний захист непрацездатних громадян похилого віку в Україні реалізує система пенсійного забезпечення з метою задоволення їхніх матеріальних інтересів та потреб. Незважаючи на воєнний стан, економічні трансформації і реформи, діяльність Пенсійного фонду України лишається на низькому ступені, це стосується як регіонів так і держави в цілому. Зниження економічної ефективності, низька заробітна плата та висока інфляція призводять до невідповідності розмірів пенсій людини за віком і її трудовим вкладом у період працездатності, а також заниження реальної ваги пенсій. Платіжна криза та тяжкий фінансовий стан підприємств призвели до несвоєчасної та неадекватної виплати пенсійних внесків, а також зростання заборгованості із виплати пенсій населенню. Оскільки рівень пенсійного забезпечення є показником економічного та соціального стану населення країни, актуальність питання аналізу джерел формування та використання коштів пенсійного фонду України є дуже важливою.

Значний внесок у формування та виконання національної концепції пенсійного забезпечення зробили такі дослідники, як: Тулай О., яка аналізує формування бюджету та вказує на проблеми функціонування Пенсійного фонду України, Піщуліна О., Коваль О., Бурлай Т., які досліджували реформування пенсійних систем України та розвинених країн, Хохлова О.В., яка визначила шляхи удосконалення формування і реалізації коштів Пенсійного фонду та інші.

Згідно Положення про Пенсійний фонд України від 23.07.14 № 280 [1], Пенсійний фонд являється провідним органом виконавчої влади, який виконує державну політику щодо пенсійного забезпечення та веде облік осіб, які підпорядковуються загальнообов'язковому державному соціальному страхуванню.

Діяльність фонду спрямовується Кабінетом Міністрів України, керується Конституцією та законами України, постановами Верховної Ради України, указами Президента України та іншими актами.

Відповідно до ст. 72 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» [2] визначено джерела формування коштів

Пенсійного фонду України та ст. 73 – використання коштів Пенсійного фонду.

Повномасштабне вторгнення росії завдало руйнівні наслідки для економіки країни та держави загалом, що вплинуло на стан реалізації виконання бюджету ПФУ. Тому актуальним є аналіз динаміки доходів виконання бюджету ПФУ за 2020-2022 роки за допомогою звітів про виконання бюджету ПФУ (рис. 1).

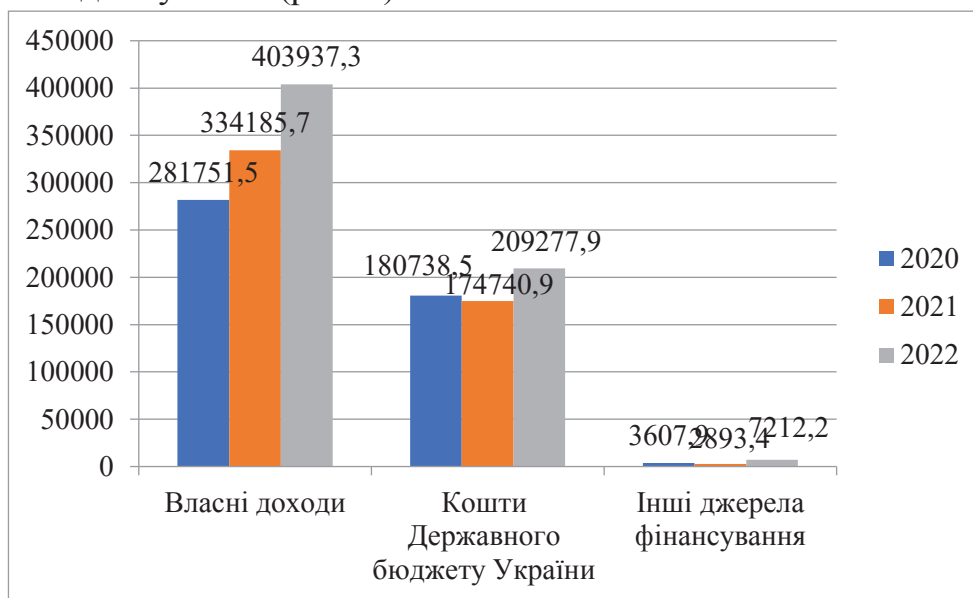

Рис. 1. Динаміка доходів бюджету Пенсійного фонду України за 2020-2022 рр., млн грн

Джерело: побудовано автором за [3-5].

Упродовж 2020–2022 рр. відбулося збільшення доходів бюджету Пенсійного фонду України на 154163,5 млн. грн., тобто на 33,06% і станом на кінець 2022 року доходи становили 620 423,1 млн. грн., в тому числі:

1) власні доходи Пенсійного фонду України збільшилися на 122 185,8 млн. грн або на 43,37% та становлять – 403 937,3 млн. грн. у 2022 році. Надходження частини єдиного соціального внеску – 375 420,0 млн. грн, що на 120 910,7 млн. грн, або на 47,51% менше від фактично виконаного бюджету Пенсійного фонду України у 2020 році. Також, зросли надходження сплачені банками за користування тимчасово вільними коштами, у сумі 152,2 млн. грн або 131,77%, сплата за рахунок Державного бюджету України єдиного соціального внеску за деякі категорії застрахованих осіб та інше – на 2 115,5 або на 9,82%. Зменшення суми зазнали кошти від організацій на покриття фактичних витрат на доставку та виплату пенсій, особам, які трудяться на роботах за списком №1 та №2 виробництв, професій та інших показників – на 1 029,7 або 18,94%;

2) кошти Державного бюджету України на матеріальне забезпечення витрат на пенсії, надбавок збільшилися – на 28 539,4 млн. грн або на 15,79% , та становили – 209 277,9 млн. грн у 2022 році. До зростання увійшли показники пенсійного забезпечення військовослужбовців, виплата пенсій, надбавок, призначених за різними пенсійними програмами – на 42 791,4 млн.

грн або на 31,44%, погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішення суду – на 160 млн. грн або на 80%. Далі показники показали спад, в яких покриття дефіциту коштів Пенсійного фонду України зменшився на 4 539,2 млн. грн або на 13,19%, виплати відповідно до потреб держави (COVID-19, відшкодування пенсій внутрішньо переміщеним особам) – на 9 872,7 млн. грн або на 98,5%;

3) інші джерела фінансування (кошти для виплати щорічної разової допомоги ветеранам війни тощо, кошти Фонду на випадок безробіття, кошти Державного бюджету України для завершення надання одноразової матеріальної допомоги зареєстрованим особам та інші) зросли – на 3 604,3 млн. грн або на 99,9%.

Причинами змін доходів стали постійні надходження від єдиного соціального внеску до Пенсійного фонду України та фінансова допомога західних партнерів, яка покривала більшу частину трансфертів Пенсійного фонду, забезпечувала своєчасну та повну виплату пенсій та їх індексацію упродовж 2022 року. Ситуація з реалізацією плану покращується у другому півріччі, що пов'язано зі збільшенням виплати грошового забезпечення військовослужбовцям та відновленням зайнятості зі звільненням територій та адаптацією економіки до умов військового стану.

Дослідимо динаміку видатків бюджету ПФУ та проведемо аналіз його видаткової частини за 2020-2022 рр. (рис. 2).

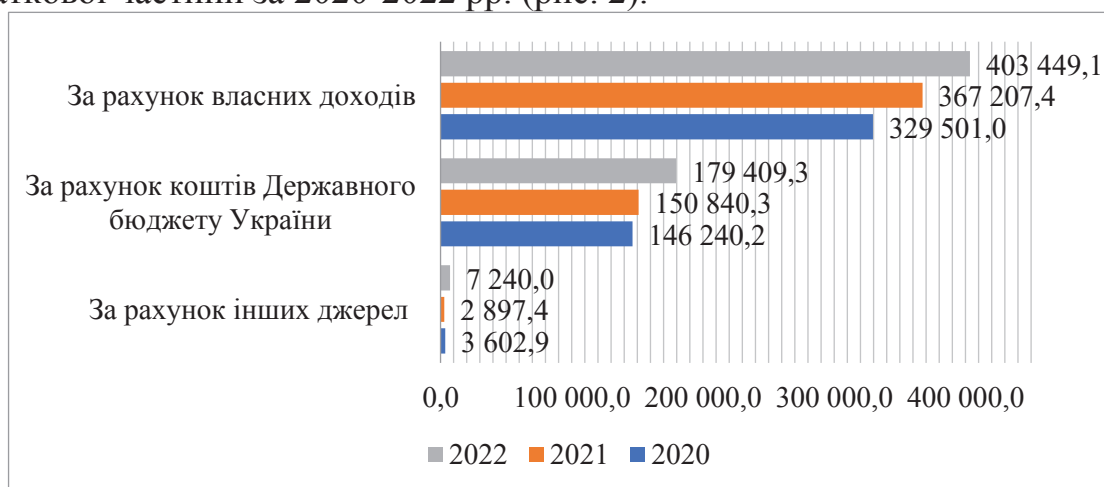

Рис. 2. Динаміка видатків бюджету Пенсійного фонду України за 2020-2022 рр., млн грн

Джерело: побудовано автором за [3-5].

У продовж 2020–2022 рр. відбулося збільшення видатків бюджету Пенсійного фонду України на 110 755,1 млн. грн., тобто на 23,11% і видатки становили на кінець 2022 року 590 098,4 млн. грн., в тому числі:

1) за рахунок власних доходів Пенсійного фонду України видатки у 2022 році становили – 403 449 млн. грн., спостерігається збільшення на – 73 948,1 млн. грн або на 22,44%. Видатки на пенсійне забезпечення осіб, відповідно Закону [2] становили – 385 313,2 млн. грн (зросли на 73 357,8 млн. грн або 23,52%). Також підвищились видатки на пенсійне забезпечення військовослужбовців, осіб начальницького і рядового складу в частині

розміру пенсії із солідарної системи відповідно до Закону [2] – на 1 350,9 млн. грн. або 20,87%, оплату послуг з виплати та доставки пенсійних виплат із солідарної системи – на 42 791,4 млн. грн. або на 3,54%, фінансування адміністративних витрат, пов'язаних із виконанням функцій, покладених на органи ПФУ – на 4 975,3 млн. грн або 433,24%.

Зменшення видатків передбачається за такими підрозділами: виплату пенсій, призначених згідно з іншими законодавчими актами в частині розміру пенсії – на 561,2 млн. грн або 20,87%, розрахунково-касове обслуговування – на 5 283,3 млн. грн або 98,93% та інші.

2) за рахунок коштів Державного бюджету України видатки у 2022 році збільшилися – на 33 169,1 млн. грн або на 22,68% – до 179 409,3 млн. грн. Видатки на погашення заборгованості з пенсійних виплат за рішеннями суду становлять – 360 млн. грн (зросли на 160 млн. грн або 80%). Зменшення видатків відбулося за такими підрозділами: оплата послуг з виплати та доставки пенсійних виплат – на 6,3 млн. грн або на 0,91%, виплата одноразової допомоги (COVID-19, внутрішньо переміщені особи) – на 9 715,0 млн. грн або на 98,48%.

3) інші джерела у 2022 році збільшилися у порівнянні з 2020 роком – на 3637,1 млн. грн або на 100,95%.

З метою забезпечення стабільності та ефективності у функціонуванні пенсійної системи України потрібно: активізувати платіжну дисципліну щодо сплат страхових внесків, реалізувати встановлення адекватного, аргументованого та припустимого ступеня податкового навантаження на фонд оплати праці. Також необхідно збільшити базу для розрахунку страхових внесків, легалізувати заробітну плату та підвищити її рівень, сприяти скороченню безробіття та неповної зайнятості [6].

Отже, за допомогою цих заходів можна сформувавши оптимальну систему пенсійного забезпечення, яка дозволить як мінімізувати витрати Державного бюджету України, так і забезпечити пенсіонерам необхідні доходи.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23 липня 2014 р. № 280. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280-2014>.
2. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування: Закон України від 09.07. 2003 р. № 1058-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>.
3. Звіт про роботу та виконання бюджету ПФУ у 2020 році. URL: <http://surl.li/lmsbk>
4. Звіт про роботу та виконання бюджету ПФУ у 2021 році. URL: <http://surl.li/lmsbr>
5. Звіт про роботу та виконання бюджету ПФУ у 2022 році. URL: <http://surl.li/lmsbv>

6.Хохлова О.В. Шляхи удосконалення пенсійної системи України. Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця. 2019. URL: <https://cdn.hneu.edu.ua/rozvitok19/thesis06-22.html>

*Химич Ірина Григорівна,
кандидат економічних наук,
доцент кафедри управління інноваційною
діяльністю та сферою послуг;
Тимошик Наталія Степанівна,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри економіки та фінансів;
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя*

БІЗНЕС-ПРОЄКТИ: ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Період війни для країни – це, з однієї сторони, один із глобально негативних факторів впливу як на її загальний стан в цілому, так і на стан її економіки зокрема, а з іншої, – це потужний мотиватор для формування, створення та реалізації кардинально інших та відмінних від існуючих, різноманітних можливостей, зокрема, застосування різного роду бізнес-проєктів як для її відновлення, так і для забезпечення її сучасного розвитку й становлення тощо.

Саме в часи важких криз, таких як війна в країні, бізнес-проєкти виходять на перше місце щодо підтримки та забезпечення подальшої дієвості країни в цілому, адже, все те, що існувало та діяло до цього моменту стає просто не актуальним. Глобальні кризи вимагають сучасних концепцій та методик для формування оновлених шляхів щодо бізнес-середовища та його розвитку.

На рис. 1 відображено загальне місцерозташування бізнес-проєктів щодо забезпечення підтримки та розвитку країни в умовах війни в поєднанні із найважливішими її структурними фінансово-економічними елементами.

Рис. 1. Місце бізнес-проєктів у розвитку економіки країни

Джерело: сформовано авторами самостійно.